

87. Officium Rakocianum seu varia pietatis exercitia Hominis Catholici. Editio omnium emendatissima. Budae 1821 Stereotypo Wattiano Typhographiae R. Universitatis Hungaricae.

1821
 Kiadó: Typhographia R. Universitatis Hungaricae
 Nyomda: John Watts sztereotipizáló műhelye
 Papír, kötés????
 Terjedelem???, 7 rézmetszettel illusztrált
 150 × 90 mm
 Első és hátsó előléken: magyar és latin nyelvű, kézzel írt imádság, imaszándék, ima-fogadalom és életrajzi adat.
 Székesfehérvár, Székesfehérvári Püspöki Könyvtár
 235

Az *Officium Rakocianum* címen a XVII. század végétől a XIX. század végéig folyamatosan, több mint száz kiadásban megjelentetett magyarországi imádságok könyve az úgynevezett laikus breviáriumok egyik legkedveltebb példája. A folyamatosan változó tartalmú és szerkezetű imádságok könyve minden társadalmi csoport igényeit kielégítette. A „Cultus” című részekben belül officiumokat tartalmaz könyörgésekkel, litániákkal, himnuszokkal, zsoltárokkal, meditációkkal kiegészítve. Az *Officium Rakocianum* számos példányában található tulajdonosi bejegyzések és imádságok. Az Országos Széchényi Könyvtár 1806-os példányának elején tintairású tulajdonosi bejegyzés olvasható: „Vass Imre Kegyes. r. növ. pap. 1877”. A könyv tehát Vass Imre (1858–1881) piarista papnövendék tulajdonában volt, aki 1877–1878-ban a kecske-

méti gimnázium piarista „studens”-e. Az imakönyv végén ceruzairású fohászt találunk: „Együtt érzek, együtt tűnök, / Veletek, akiknek szívök / azt súgja: fájdalom!” A Székesfehérvári Püspöki Könyvtár 1821-es példányának első és hátsó előlékén magyar és latin nyelvű, kézzel írt imát olvasunk. A magyar ima a következő: „Vigasztalás. / Ne légy, lélek! nyughatatlan, / Im, ki őriz, Isten az. / Ő mondja, ki csalhatatlan, / Hogy, mint Atyád oltalmaz. / Jobban ismér ön-magadnál, / Jól tudja szükségedet. / Ő jelen van siralmadnál, / Ébresszen az tégedet. / Bár mit hágy is reád szállni, / Azzal próbál tégedet: / 'S ha javadra fog szolgálni, / Le is törli könnyedet. / Ő segíthet ha akarja; / Mert hatalma végtelen: / Melly erős volt az ő karja, / olly erős az szüntelen. / Mihely hasznod úgy kívánja, / Meg segít, mert fija vagy. / Nints ki gyermekét úgy szánja, / Hidd el, rád a gondja nagy. / Oh! Ragaszkodj hozzá lélek! / Ő a bátorságos Part: / „Olly igaz ez, mint hogy élek” / Igy szoll ő, és szavat tart. Amen” A egyik latin szöveg: „Mysticus ordo septem horarum canon. / Haec sunt, septenis propter quae Psallim, horis Matutina ligat Christ[um], qui crimina solvit. Prima, replet sputis. Causam dat, Tertia Mortis. Penta, cruci necit. Latus eius, Nona bipertit. Vespera, deponit. Tumulo, Completa reponit.” Ez a szöveg a hét kánoni óra misztikus rendje, tartalma szerint segíti a meditációs emlékezést Krisztus szenvedésére. A másik latin szöveg: „[1]837. 18a 9bris h.7a mat[utina] tonsuram et min[ores] ordines accipi [= a tonzúrát és a kisebb egyházi rendeket a kötet tulajdonosa 1837 október 18-án reggel 7 órakor megkapta] / Unum Pater et 1 Ave vesperi ad [!] mane Salutis an[ima]r[um] in Purg[atorio] exisa usque ordinationem [a kötet tulajdonosa vállalja, hogy naponta este és reggel 1 Miatyánkot és 1 Üdvözlégy Mária imádságot mond a tisztítótűzben szenvedő lelkek szabadítására egészen a felszenteléséig] / omni die Veneris 5 Patres et 5 Ave cum Psalmis poenit[entiales] et Litanis, et jejunium [= vállalja, hogy minden pénteken 5 Miatyánkot, 5 Üdvözlégyet mond a bűnbánati zsoltárokkal és litániával együtt, továbbá böjtöl] / Omni die Sabbathi Rosarium in honorem B.M.V [minden szombaton rózsafüzért imádkozik Szűz Mária tiszteletére] / Omni die Veneris in commemoriam Passionis Christi castigationis corporis [minden pénteken Krisztus szenvedésére emlékezik a kötet tulajdonosa a testi vágyai megfékezése céljából].”

Az 1821-es kiadás a Sággy Ferenc (XVIII. v. – XIX. e.) gondnoksága alatt működő budai Egyetemi Nyomdában készült, az amerikai John Watts sztereotipizáló eljárásával. Hét rézmetszet illusztrálja ezt a kiadást. A rézmetszetek a [1]b, [2]a lapon, illetve az 1., 39., 103., 177., 229. lap elé kötve találhatóak. Néhány példányban (például: ELTE EK, 00895) a metszetek száma kevesebb és elhelyezésük eltérő. Az ábrázolások témája szorososan kapcsolódik az utána következő fejezethez vagy egyes imádsághoz. A címlapelőlék az isteni erények (Hit, Remény Szeretet) allegóriáját ábrázolja női alakban. Címlapelőléken jelzve lent: „Lehnhardt renovit Pestini”.

Lehnhardt Sámuel a XIX. század első felének egyik legjelentősebb magyar réz- és acélmetszője, grafikusa volt. 1814–1816 között a bécsi Képzőművészeti Akadémián tanult, majd 1817-ben Pestre költözött, és berendezte műtermét. Az *Officium Rakocianum* 1821-es kiadásának metszeteinél Czetter Sámuelnek az 1806-os kiadáshoz készített illusztrációit követte. A rézmetsző Czetter Sámuel (1765–1829 u.) ugyan-csak a bécsi Képzőművészeti Akadémián tanult. 1805-ben az Egyetemi Nyomda kurátorától, Sággy Ferenctől 10 metszet készítésére kapott megbízást: az *Officium Rakocianum*, a *Liliom Kertecske* és az *Ájtatos Imádságok* új kiadásaihoz. Az *Officium Rakocianum*hoz a metszeteket Bécsben készítette el, ahogy több kép alatt olvashatjuk: „S. Czetter sculps. Viennae”. A képeket Lehnhardt pontosan újrametszette, nincs ikonográfiai eltérés a két sorozat között. A szignálásban a „renovit” szó azt jelenti, hogy Lehnhardt Czetter rézmetszeteit megújította. Műveinél inkább a karcoló, mint a Czetter által használt pontozó módszert alkalmazta. Ez minden tekintetben praktikusabb és gazdaságosabb volt, a lemezek így tartósabbak, és a sokszorosításra célszerűbbek.

Az 1821-es kiadás címlapjának közepén elhelyezett metszet Jézust mutatja, amint átadja Szent Péternek az egyház kulcsait, háttérben állnak a tanítványok. A „Cultus SS. Trinitatis” című fejezetet a Szentháromságot ábrázoló kép vezeti be. A „Cultus dei Filii” című fejezet előtt metszet Krisztust a kereszten mutatja. A „Cultus B.M. Virginis” című fejezet előtt Mária Immaculata látható. A „Varie praxes Deo debite serviendi” című fejezet előtti metszet a templomban térden állva imádkozó gyermek Sámuel ábrázolja (Sámuel I, 3.1–14).

Szent István koronafelajánlása

1821
 Lehnhardt Sámuel (1790. k.–1840 u.)
 J. Lehnardt renovit
 Papír, rézmetszet
 150 × 90 mm
 A „Cultus aliorum sanctorum” című fejezetben a „Cultus S. Stephani” című himnusz előtt Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának.

Könyvészeti leírás: PETRIK 1890. II. 1890. 918.

SOMMERVOGEL, CARLOS – DE BACKER, AUGUSTIN ET ALOYS: *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Première Partie: Bibliographie. VII. 1781–1793.* Bruxelles–Paris–Toulouse, 1896.; F. J.: *Lehnardt Sámuel.* Művészet, 2 (1908) 273–274.; IVÁNYI BÉLA – GÁRDONYI ALBERT: *A királyi magyar egyetemi nyomda története, 1577–1927.* Budapest, 1927. 147–148., 150.; PATÁKY DÉNES: *A magyar rézmetszés története. A XVI. századtól 1850-ig.* Budapest, 1951. 98., 69. sz.; RÓZSA GYÖRGY: *Czetter Sámuel. (Egy magyar rézmetsző a 18–19. század fordulóján.)* A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve 1952 (Budapest, 1953) 133., 86. sz. (97–139); HOLL BÉLA: *A magyar nyelvű nyomtatott katolikus imádságok könyveink bibliográfiája.* Kézirat. Budapest, 1958. 29.; KNAPP ÉVA: *Egy XVII. századi népszerű imádságok könyve: az Officium Rákócianum története.* MKSz 113. (1997) 149–166., 282–298.; LÉH ISTVÁN: *Catalogus religiosorum Provinciae Hungariae Ordinis Scholarum Piarum. – A magyar piarista rendtartomány történeti névtára 1666–1997.* Budapest, 1998. (METEM Könyvek, 21.) 407.; KNAPP ÉVA: *Officium Rákócianum. Az I. Rákóczi Ferencről elnevezett imádságok könyv története és nyomtatott kiadásai.* Budapest, 2000. 100., 102., 185., 152., 158. kép. Kat. 87., 94.; KNAPP 2001. 241. Kat. 159., 256., Kat. 174.; KNAPP ÉVA: *Officium Rákócianum – Pótlások.* MKSz 127. (2011) 103–106.

Tüskés Anna

88. A magyar királykoronázások rendje és a koronázási jelvények bemutatása Karolina Augusztia magyar királyné koronázása alkalmából

Darstellung der Ordnung und herkömmlichen Gebräuche der ungarischen Königs-Krönung; samt der Geschichte und Beschreibung der ungarischen Reichs-Krone, des heiligen Stephans-Mantels, des Landtages, der Reichsinsignien, der königl. Tafel und der hohen Reichsämtler; nebst der Beschreibung der Krönung Ihrer Majestät Caroline Auguste zur Königin von Ungarn. Pesth, 1825. Bey Joseph Leyrer Buchhandler

1825
 Csintalan József (működött Pesten a XIX. század első felében)
 J. k. l. Csintalan metz: kőre Pesten
 Papír, litográfia
 7 levél + 1 címlap előtti litográfia

360 × 230 mm
 Székesfehérvár, Székesfehérvári Püspöki Könyvtár
 8891